

УДК 364.6:316.647.82+616-083

Ситняківська С. М.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальних технологій
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Літяга І. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних технологій
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА АДАПТАЦІЙНОЇ КРИЗИ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вторгнення росії на територію України в лютому 2022 року спричинило кризу у всіх сферах життєдіяльності людини, особливо гостро вона відобразилася на студентах-першокурсниках, яким довелося пристосовуватись до нових умов навчання у період повітряних тривог, бомбардувань, вимкнення світла, звісток про руйнування і гибель близьких людей. Студентам-першокурсникам довелося не лише навчитися існувати в таких умовах, але і адаптуватися та навчитися реалізовувати свій внутрішній потенціал в них. Однак більшій частині молоді надзвичайно складно пристосуватися і розвиватися в умовах військового стану. Проблема соціальної адаптації студентства особливо актуальна, коли мова йде про підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери, адже від того, як він/вона підготовлений буде залежати рівень його/її подальшої професійної діяльності.

Початковий період навчання у ЗВО пов'язаний з соціальними змінами, статусними змінами, стресовими ситуаціями, високою тривожністю і внутрішнім напруженням. Якщо до цих труднощів додати стан війни, то можна передбачити, що у певної кількості студентів-першокурсників ймовірно відбудеться деформація соціальної ролі «студента», що може виражатися у небажанні навчатися, відвідувати навчальний заклад. Таким чином, у студентів-першокурсників виникає необхідність в організації перехідного, адаптаційного періоду розвитку особистості на початковому етапі її входження в ритм життя вищої школи. Загалом, у педагогічних науках адаптація визначається як процес активного пристосування людини до нових для неї соціальних умов життєдіяльності шляхом активного їх засвоєння; вид взаємодії особистості чи соціальної групи з соціальним середовищем [1]. Адаптаційна криза - це етап адаптаційного процесу, у часових рамках якого має місце різке зниження показників адаптованості людини, супроводжуване негативними емоційними переживаннями, як результат неадекватного реагування на пред'явлення вимог, уявлень про власну неефективність, вихід з якого здійснюється за допомогою створення умов для функціонування психологічних механізмів на різних рівнях особистості [2]. Виділяючи причини адаптаційних криз (труднощі, пов'язані із професійною підготовкою людини, матеріально-економічними умовами, труднощі, пов'язані із установами стосунків у колективі, в якому

особа або працює, або навчається, труднощі, пов'язані із особливостями індивідуальної мотивації і т.д.) вчені не виділяли труднощі, які пов'язані із військовим станом у країні, що безперечно впливає на психоемоційний стан особистості. Відповідно до причин адаптаційних криз, розроблена певна система заходів, яка сприяє адаптації студентів-першокурсників, таких як: ритуал «Посвята у студенти»; бесіди із викладачами; виховні години; курс «Вступ до спеціальності»; знайомство з історією ЗВО, його випускниками, традиціями; організація консультаційних пунктів у гуртожитку; шефство старшокурсників; ведення щомісячної атестації, що дозволяє контролювати самостійну роботу і допомагати невстигаючим першокурсникам.

Щодо особливостей соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників, то більшість проблем, які виникають під час їх адаптації, пов'язані з організацією навчально-виховного процесу не лише на факультетах, але й у всьому університеті, дозвіллі проблеми, проблеми особистісного характеру, пов'язані із зміною оточення, друзів, а також зовнішні проблеми, як от тривоги вночі, що не дають можливості вдень повноцінно працювати, концентруватися на навчанні, загальна ситуація в країні (новини з фронту, постійні негативні звістки про загибель або поранення знайомих, близьких людей) і т. ін. У зв'язку з цим пропонуємо програму соціально-педагогічної профілактики адаптаційних криз студентів, основними завданнями якої окрім встановлення і підтримки соціального статусу студентів у новому колективі; створення додаткових просторів самореалізації особистості в поза навчальний час, пропонуємо заходи щодо попередження і зняття у студентів-першокурсників психоемоційного напруження, пов'язаного із воєнним станом у країні. Програма розрахована на перший рік навчання і передбачає проведення заходів, які умовно можна розділити на три етапи. Перший етап передбачає оцінку психоемоційного стану першокурсників, їх інформування про умови, організацію та зміст навчальної діяльності в університеті; соціально-психологічну підтримку входження студентів у нове освітнє середовище. Другий етап полягає в комплексному індивідуально-психологічному обстеженні студентів, виробленні рекомендацій і розробці індивідуальних програм для адекватного засвоєння навчального матеріалу і адаптації першокурсників у новому освітньому середовищі. Третій етап передбачає використання отриманої інформації для проведення тренінгів, індивідуальних і групових консультацій для запобігання виникнення проблемних ситуацій у навчальному процесі; корекційно-просвітницьку роботу зі студентами для формування згуртованих студентських колективів. На першому етапі із студентами проводяться тренінги знайомства, з метою формування згуртованих студентських груп; виховні години, де студентів інформують з організаційних питань, знайомлять з традиціями навчального закладу; діагностичні дослідження з метою виявлення проблем у розвитку психічних процесів, відвідування занять з метою виявлення проблем в організації колективів та адаптації студентів до навчального процесу. На другому етапі здійснюється діагностика задоволеності студентів освітнім середовищем, що включає в себе

особливості взаємини з викладачами, одногрупниками, задоволеність роботою бібліотеки, інших підрозділів університету, організацією дозвілля, відносинами в навчальній групі і з групами в цілому. Так само визначаються мотиви навчання, мотиви вибору професії і даного закладу освіти, а крім цього діагностика ціннісної орієнтацією і особливостей самооцінки. Саме на цьому етапі пропонуємо створення груп самопомоги студентів, які окрім зняття психоемоційного напруження, можуть слугувати ще й осередком зближення і пошуку спільних інтересів членів однієї групи. Фасилітатором таких груп самопомоги може виступати як куратор групи, так і студенти. На засідання таких груп самопомоги доцільно запрошувати фахівців (психологів, медичних працівників, соціальних працівників), які можуть проконсультувати і фахово направити роботу групи у потрібному напрямку. На третьому етапі здійснюється корекційно-просвітницька робота. Для студентів проводяться тренінги особистісного зростання, упевненості в собі, соціально-психологічні тренінги, спрямовані на згуртування студентських груп, виховні години, консультації студентів, викладачів, батьків. Робота груп самопомоги на цьому етапі продовжується.

Очікуваними результатами даної профілактичної програми вважаємо не лише пристосованість студентів до нового освітнього середовища без відчуття внутрішнього дискомфорту та безконфліктне співіснування з відповідним освітнім середовищем, але ще й зняття психоемоційного напруження, пов'язаного з воєнним станом у країні.

Список літератури

1. Бохонкова Ю. О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів : монографія / Ю. О. Бохонкова; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. - Луганськ, 2011. - 199 с.

2. Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій : психологічна теорія і практика: моно- графія / за ред. С.Д. Максименка, С.Б. Кузікової, В.Л. Зливкова. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 540 с.

УДК 334.012

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Проблеми розвитку ринку праці України, різноманітні аспекти зайнятості населення, удосконалення механізму її державного регулювання та діяльність державної служби зайнятості є об'єктом наукових досліджень вітчизняних вчених, зокрема С. Бандура, Д. Богині, І. Бондар, О. Грішної, Ю. Маршавіна, В. Петюха, А. Колота, Е. Лібанової, А. Казановського, Л. Фокас. Проте сьогодні